

ДОДАТОК Б

ТИПОЛОГІЯ РОМАНІВ ЦИКЛУ ПРО ДИСКОСВІТ

З урахуванням текстуалізованої основи реальності Дискосвіту, а також ідеї цілісності та органічності, обов'язкової для світів фентезі, пропонується розподіл романів циклу за типом дискурсу (соціально обумовленої системи мовлення, яка характеризує певну ментальність та світогляд, виражений в тексті), який домінує в кожній групі, та його зв'язку з часопросторовою організацією кожного твору. Дискурсивна та інтертекстуальна специфіка творів, зумовлена їхньою ідейною домінантою, визначає хронотоп романів, вибір персонажів та особливості сюжету. Наприклад, роман "Відьми за кордоном" (*Witches Abroad*, 1991) змальовує мандрівку тріади ланкрських відьом, тобто, може бути віднесений до групи романів з провідним хронотопом дороги (або авантюрним хронотопом), проте особливості головних персонажів та єдність тематики зумовлюють віднесення цього твору до групи "сільського" дискурсу. Такі приклади можна множити. Тож, у ході створення типології романів ми спираємося не на зовнішні композиційно-фабульні ознаки, а на єдність дискурсивної специфіки, часопросторової організації та тематики твору.

Беручи до уваги розподіл простору Дискосвіту на матеріальний світ та Кінцеву Реальність, яка знаходиться за межами фізичного простору, виділяємо в окрему групу романи загально-філософського дискурсу. Вони поєднані проблематикою корінних світоглядних питань: балансу життя та смерті, віри та знання, пам'яті та забуття, тощо. Хронотоп Кінцевої Реальності принципово

відрізняється від часопросторової організації матеріального світу: там відсутній загальноприйнятий плин часу, не діють природні закони, проте його населяють антропоморфні персоніфікації, яким надала форму фантазія людей (Смерть, Дід Кабан, аудиторі реальності та інші надприродні істоти). До цього підциклу можна віднести романи "Морт, учень Смерті" (*Mort*, 1987), "Жнець" (*The Reaper Man*, 1991), "Рокова музика" (*Soul Music*, 1994), "Дід Кабан" (*Hogfather*, 1996), "Викрадач часу" (*Thief of the Time*, 2001), а також "Дрібні боги" (*Small Gods*, 1992), дія якого не пов'язана безпосередньо з часопростором Кінцевої Реальності, проте має наближену до неї проблематику: зв'язок віри, знання та влади в найбільш узагальненому вигляді.

Романи, дія яких відбувається, головним чином, в "реальному" світі Діску, доцільно розподілити на три підгрупи: твори, позначені авантюрним хронотопом та аналогічним дискурсом; романи урбаністичного дискурсу (які, своєю чергою, підрозділяються на романи детективного дискурсу про Міську Варту та романи професійного дискурсу); і романи "сільського" дискурсу (романи про відьом). Романи авантюрного хронотопу характеризуються пародійним забарвленням, головним героєм є чарівник Рінсвінд, який, як і годиться герою "традиційного" фентезі, постійно рятує світ (всупереч власній волі) та потрапляє у різноманітні халепи. Террі Претчетт починав створювати свою вторинну реальність саме з романів про Рінсвінда, маючи на меті "пародію на погане фентезі та й на хороше теж [184]. До цього підциклу відносяться романи "Колір Магії" (*The Colour of Magic*, 1983), "Фантастичне світло" (*The Light Fantastic*, 1986), "Чаклунство" (*Sourcery*, 1988), "Ерік" (*Faust Eric*, 1990), "Цікаві часи" (*Interesting Times*, 1994), "Останній континент" (*The Last Continent*, 1998), "Останній герой" (*The Last*

Hero, 2001). Сюди ж можна віднести роман "Піраміди" (*Pyramids*, 1989), головним героєм якого не є Рінсвінд, проте твір, поза сумнівом, позначений авантюрним хронотопом.

Урбаністичні романи ми підрозділяємо на дві групи. До першої відносяться романи, створені на основі детективного дискурсу, головними героями яких є вояки з Міської Варти. Попри зовнішню детективну фабулу, твори цього підциклу вирізняються соціально-філософською проблематикою стосунків влади та особистості, мультикультуралізму та толерантності. Проблема відповідальності володаря за державу (трансформація мотиву зв'язку короля та країни) також є однією з провідних тем підциклу, в який входять "Варта! Варта!" (*Guards! Guards!*, 1989), "Люди та зброя" (*Men and Arms*, 1993), "Глиняні ноги" (*Feet of Clay*, 1996), "Патріот" (*Jingo*, 1997), "П'ятий слон" (*The Fifth Elephant*, 1999), "Нічна Варта" (*Night Watch*, 2002), "Гуп" (*Thud*, 2005), "Понюшка" (*Snuff*, 2011) (в останньому романі відбувається контамінація сільського та міського дискурсів). До другої групи урбаністичних романів належать твори професійного дискурсу. Дія більшості з них відбувається в Анк-Морпорку, або пов'язана з цим містом. Їхньою характерною рисою є зосередженість на окремій сфері діяльності. Так, "Правда" (*The Truth*, 2000) розповідає про появу журналістики на Диску, "Рухливі малюнки" (*Moving Pictures*, 1990) – про кіноіндустрію, "Страхітлива рота" (*Monstrous Regiment*, 2004) присвячена професії військового (відзначимо поєднання в цьому романі професійного дискурсу та домінуючого хронотопу дороги) "Скажена пошта" (*Going Postal*, 2004) – поштової службі, "Роби гроші" (*Making Money*, 2007) – банківській справі, а "Невидимі академіки" (*Unseen Academicals*, 2009) – розвитку футболу. Дотичним до цього підциклу можна вважати роман "Дивовижний

Моріс та його розумні гризуни" (*The Amazing Maurice and his Educated Rodents*, 2001), який переспівує легенду про Гамельнського щуролова, характеризується поєднанням урбаністичного і професійного дискурсу та хронотопу дороги. Романи цього підциклу описують ту чи ту сферу життя на Діску, проте вони певним чином поєднані спільною тематикою: питанням соціалізації особистості, залежності людини від маски, яку вона носить відповідно до своєї ролі в суспільстві.

Підцикл романів "сільського" дискурсу об'єднаний образами відьом, мешканок провінційного королівства Ланкр та Крейдяних Пагорбів. Ідейною домінантою підциклу є взаємозв'язок людини та землі. Романи вирізняються реінкарнацією фольклорних мотивів, розкриттям гендерної проблематики. До цього циклу відносяться: "Рівні права" (*Equal Rites*, 1987), "Віщі сестри" (*Wyrd Sisters*, 1988), "Відьми за кордоном" (*Witches Abroad*, 1991), "Пани та пані" (*Lords and Ladies*, 1992), "Маскарад" (*Maskerade*, 1995), "Carpe Jugulum" (*Carpe Jugulum*, 1998), "Вільні хлопці" (*Wee Free Men*, 2003), "Капелюх, повний неба" (*A Hat Full of Sky*, 2004), "Зимовий коваль" (*Wintersmith*, 2006) та "Вберуся в колір ночі" (*I Shall Wear Midnight*, 2010).

Рік	Фізична реальність				Кінцева реальність (загально-філософський дискурс)
	"Сільський" дискурс	Урбаністичний дискурс		Авантюрний дискурс	
		Детективний дискурс	Професійний дискурс		
1983				Колір магії (The Colour of Magic)	
1986				Фантастичне світло (The Light)	

				Fantastic)	
1987	Рівні права (Equal Rites)				Морт, учень Смерті. (Mort)
1988	Віщі сестри (Wyrd Sisters)			Чаклунство (Sourcery)	
1989		Варта! Варта! (Guards! Guards!)		Піраміди (Pyramids)	
1990			Рухливі малюнки (Moving Pictures)	Ерік (Faust Eric)	
1991	Відьми за кордоном (Witches Abroad)				Жнець (Reaper Man)
1992	Пани та пані (Lords and Ladies)				Дрібні боги (Small Gods)
1993		Люди та зброя (Men at Arms)			
1994				Цікаві часи (Interesting Times)	Рокова музика (Soul Music)
1995	Маскарад (Maskerade)				
1996		Глиняні ноги (Feet of Clay)			Дід Кабан* (Hogfather)
1997		Патріот (Jingo)			
1998	Carpe Jugulum			Останній континент (The Last Continent)	
1999		П'ятий слон (The Fifth Elephant)			
2000			Правда		Викрадач часу

			(The Truth)		(Thief of Time)
2001			Дивовижний Морріс та його розумні гризуни (The Amazing Maurice and his Educated Rodents)	Останній герой (The Last Hero)	
2002		Нічна варта (Night Watch)			
2003	Вільні хлопці (The Wee Free Men)				
2004	Капелюх, повний неба (A Hat Full of Sky)		Страхітлива рота** (Monstrous Regiment) Скажена пошта (Going Postal)		
2005		Гуп (Thud)			
2006	Зимовий коваль (Wintersmith)				
2007			Роби гроші (Making Money)		
2009			Невидимі Академіки (Unseen Academics)		
2010	Вберуся в колір ночі (I shall wear midnight)				
2011		Понюшка			

		(Snuff)			
--	--	---------	--	--	--

---

* Переклад назви роману "Hogfather" – "Дід Кабан" – О. В. Тихомирової.

** Переклад назви роману "Monstrous Regiment" – "Страхітлива рота" – Т. М. Рязанцевої.